

Dimissionstale 2025

Svar på grænseløsheden

Kære studenter

Tillykke med jeres huer og jeres eksamener. Nu er I ved vejs ende. I har klaret de tre år i gymnasiet. Det er godt gået, og I skal være stolte af jer selv.

I dag lukker vi jer ud i verden, og I tager 126 forskellige veje videre. Det kan godt give en følelse af vemodighed at tænke på, at det er lige nu, de 3 gymnasieår er forbi. Det er slut med fast skema fra kl. 8.10 -15.15. Der er ikke en klasselærer, som er opmærksom på, om I kommer i skole og er deltagende. Der er ingen Pia i administrationen eller Ivan og Jesper på pedelkontoret. Der er ingen Susanne eller Tilde, som bager pølsehorn og laver dagens varme ret til jer. Nu er det op til jer. Den frihed og den helt åbne fremtid – den kan godt skræmme. Som du, Selma i 3.bft, sagde i din fine 1.maj-tale på Torvet her i Ringe: *Folk spørger: Hvad vil du så efter gymnasiet? Det kan være et simpelt spørgsmål at stille og selvfølgelig kommer spørgsmålet af en god mening, men det kan være utroligt svært at svare på, for ja, hvad vil man egentlig i en verden med så mange muligheder?*

Man kan supplere Selmas pointe med, at den verden, I nu tager ud i, ikke blot tilbyder uendelig mange muligheder; verden fremstår også på en måde grotesk grænseløs. Uforudsigelig og konstant overraskende. Politiske aftaler og forventninger til normal adfærd opløses, geografiske og nationale grænser respekteres ikke. I kender begrebet grænseløshed fra sociologerne i samfundsfag, som taler om det senmoderne. Fx den tyske sociolog Thomas Ziehe, som for mange år siden begyndte at bruge begrebet *kulturel frisættelse* til at beskrive den tid, vi lever i – en tid, hvor normer og værdier er i opbrud, og det bliver op til jer selv at definere *mig*. Det kan være fantastisk med en enorm frisættelse, men det er også tungt, når alting altid er muligt - en ny form for ufrihed, for hele tiden lurder angsten for at vælge forkert. Og det kan være svært at finde ro, når alt er muligt og åbent.

Det danske band Aphaca formulerer ret præcist den følelse i nogle linjer i deres sang *Til solen er sort*. De synger:

*Det går lidt for hurtigt i mit hoved stop op
Har brug for at holde ind til siden lige nu*

For det kan faktisk være ufrit at være i en grænseløs frihed – det skaber et pres på jer for, at I selv skal vide, hvad der er rigtigt for jer. Og det giver oplevelsen af, at det også kun er dig selv, som er ansvarlig for, om tingene går godt. På den måde bliver et nederlag altid din egen skyld. Det kan være svært at være i.

Bent Meier Sørensen, som er professor ved CBS, har i år udgivet bogen *De grænseløse*, som tematiserer, at vi lever i en tid, hvor individets grænseløse frihed har erstattet pligten over for fællesskabet. Det gør os sårbare, og det er fortvivlende. Pointerne i bogen er på den måde en videreudvikling af Ziehes begreb om *kulturel frisættelse*. Bent Meier beskriver det, han kalder "psykologmennesket" som et individ, der skal finde meningen i sig selv, fordi der ikke længere er nogen fælles mening at overtage. De faste normer er væk, og det efterlader os uden noget at navigere efter. Det lyder ekstremt, men tænk efter et øjeblik – jeg ved, at mange af jer genkender følelsen af, at I har uendeligt mange muligheder, at alt er op til jer – og at det netop kan virke dybt forvirrende, skræmmende og skaber et kæmpe pres på jer. Hvordan håndterer man den enorme frihed i en grænseløs og totalt uforudsigelig verden? I er vokset op med, at alt er muligt, og at man kan, hvad man vil – men det passer ikke. Jo, sådan en som Bente fra *Alene i Vildmarken* kan tilsyneladende, hvad hun vil – men for de fleste af os andre skaber grænseløsheden pres og utryghed.

Men der er heldigvis håb for os, som ikke har det misundelsesværdige mindset eller skills som Bente. For Bent Meiers bog *De grænseløse* er ikke kun en kritik, men også et opråb til handling – et opråb om, at vi skal genopdage betydningen af vores fælles fortællinger, traditioner og normer. Vi skal finde

tilbage i et fællesskab, som forpligter os. Så der er håb og gode råd - faktisk har jeg mindst to svar til jer på de udfordringer, som grænseløsheden giver os.

Det første svar er fællesskaber, og det kan jo være mange ting. Men I har helt aktuelle erfaringer med i hvert fald ét fællesskab – nemlig det, I været i i de sidste 3 år, så I ved, hvad det vil sige at være forpligtet på fællesskabet. Og i en grænseløs verden giver det ro, når man er forankret et sted og er forankret sammen med nogen. Det har I været her på MfG. Gymnasiet har været rammen for jeres hverdag, og gymnasiet er blevet definerende for jeres identitet. I har været gymnasieelever, I har været my'ere eller a' ere eller x' ere, s'ere, bft'ere eller hq'ere. Det er ikke sikkert, at I har været super bevidste om, at I har været forpligtet på et fællesskab, og at I har haft ret tydelige kendetegn i jeres forskellige klassefællesskaber. Men det har været tydeligt for os andre, som har været omkring jer.

For eksempel siger lærerne om 3.a:

De er en klasse, som har mange ord i sig - men mest uden for timerne eller i pauserne. De er pudsigt generte for at skulle sige noget på klassen, men de sang højt igennem, da de sang fødselsdagssang på FRANSK på ÅBEN GADE for deres engelsklærer, Eva, på studieturen til Paris. Ingen vidste, at 3.a havde de talenter. 3.a er også klassen, der fik sat maks-antal på, hvor mange man måtte være på handicap-toilettet ad gangen – I var der ikke kun, fordi der er varme i gulvet, lad os bare sige det sådan. Det kan godt være, at drengene i 3.a på ydersiden virker en smule ugidelige, men de støtter altid op om hinanden, hjælper hinanden i lektiecafeen, tropper samlet op til 1. maj-tale og er gode til at invitere hinanden ind i fællesskabet.

I 3.s er det lidt andre ting, som karakteriserer fællesskabet. Her bemærker lærerne: 3.s lærer sig græsk i pauserne, de ligger oveni hinanden på sofaerne og er ekstraordinært glade for varm kakao. De er klogere end de fleste og har et usandsynligt højt karaktergennemsnit. 3.s er både venner og kæresten med hinanden. 3.s finder sig ikke i opgaver, som ikke er forklaret grundigt og med

endnu mere grundig begrundelse. 3.s elsker, når en underviser har en rigtig flot tavleorden.

3bft er ifølge deres lærere mangfoldighedens og modsætningernes klasse. De er gode til at diskutere og engagere sig, men de kan nogle gange have svært ved at holde opmærksomheden, og det, de måske går mest op i, er, at de får en pause i løbet af timen. 3.bft går meget op i deres klasse og sammenholdet, men de har det bedst i deres mindre "kærlighedsgrupper", hvilket viser, at de også er glade for tryghed. De er dog samtidig så eventyrlystne, at de kan rejse hele vejen til Washington.

I 3x mener lærerne, at klassen har ry for at være lidt nørdet. Men på den gode måde, for de vil gerne være lidt dygtigere og også gerne have en lidt bedre karakter, for ellers er man jo ikke rigtig x'er, går rygtet. Og sådan er de da også. Nogle af dem. For de er lidt delt op i små interesseområder. Fælles træk er dog, at computerspil og odds-sætning samler mange, ligesom Alfs' matematiktimer også er mere end bare et nødvendigt onde for de fleste. De blevet lidt venligere over for hinanden med i løbet af de tre år, så der også er blevet plads til de lidt mere eftertænksomme spørgsmål i timerne. Måske vil de tænke tilbage på, at de ikke bare blev uddannet, men også dannet, når støvet har lagt sig og tiden på MFG er blevet et minde.

Lærerne i 3hq funderer over, at det er klassen, hvor q'erne er en minoritet. Og meget passende er q'erne udelukkende kvinder, der jo historisk set er vant til at skulle finde sig i lidt af hvert. Heldigvis er de overordnet set en flok flittige folk, der arbejder målrettet med det faglige i timerne og endnu mere målrettet med det sociale uden for timerne. De er også, som h'ere er flest - og der er trods alt flest h'ere - lidt selvtilfredse, og de er f.eks. ret dårlige til at rydde op efter sig selv efter frokosten, fordi de er for vigtige til at have med

affald at gøre. Men de er også omsorgsfulde, og i hq går de bedste venner, man overhovedet kan forestille sig.

Lærerne i 3my kalder klassen for en sprængfarlig blanding af humanister og naturvidenskabsfolk og en klasse fuld af store personligheder og ditto diskussioner. I 1.g kaldte lærerne dem Lille My, og ligesom Lille My fra Mumitroldene kan de være ret så stædige. I my har de derfor måtte udvikle et meget udbredt klassesdemokrati – det er en god og hurtig måde at få lukket ned for bare NOGLE af alle diskussionerne. 3.my har blandt MANGE ting bl.a. stemt om, hvor meget gardinerne skulle være trukket for. Og hvor mange der ville have et tylskørt på til idrætsdagen. Eller køre i en partybus. Men når modsætninger mødes, kan der også opstå sød musik. Og heldigvis er det også en klasse, der er fuld af humor, show, gode fester, masser af snak og fællesskab og en rummelighed over for hinandens særheder.

Det er altså tydeligt, at I har fundet ind i nogle klassefællesskaber og særlige identiteter dér, som har bundet jer sammen. I har bokset lidt undervejs og været nødt til at deltage i det lille demokrati for at definere klassefællesskabet. Og lige præcis det kan faktisk være et modsvar til det grænseløse samfund og den tilhørende usikkerhed og følelse af at stå alene i en verden med alt for mange muligheder. I skal netop søge ind i fællesskabet – være noget sammen med andre og for andre. Men også finde sammen i kompromiser, møde andre med nysgerrighed og være indstillet på, at fællesskabet kræver, at man bøjer sig mod hinanden. Det første svar på grænseløsheden er altså, at I skal møde verden åbent og involvere jer i fællesskaber, som giver jer et sted at høre til, men som også giver jer modspil.

Et andet svar på det grænseløse kan helt kortfattet formuleres ved at citere titlen på en af psykologen Svend Brinkmanns bøger: *Gå Glip – om begrænsningens kunst i en grænseløs tid.*

Heri siger Brinkmann blandt andet: ”... at gøre sin verden hel forudsætter, at man ikke vil det hele. (...) At livet kan få en bestemt form betyder, at der er alle mulige andre former, det ikke kan få, og som vi derfor må gå glip af.”

Og I skal faktisk være indstillede på, at I ikke når det hele. Og også at det ikke nødvendigvis er en dårlig ting. Alle går glip af noget hele tiden, og det kan faktisk være en lettelse. Det, der definerer jer, er ikke kun jeres handlinger, men også de ting, I ikke gør, det, I ikke vælger. Så et råd er, at I skal kunne finde ro i det at gå glip. Konkret giver Svend Brinkmann denne opskrift på et liv, hvor man går mere glip:

Så er min sommerferie begyndt! Tid til at sove uden vækkeur, mødes med mennesker uden at tage referat, læse bøger uden at tage noter, gå tur uden at vide hvor man skal hen, se tv i dagtimerne uden dårlig samvittighed, spise uden at tælle kalorier og lave overspringshandlingerne uden at springe noget over.

Brinkmanns pointer er faktisk ikke nye og hører ikke kun det senmoderne samfund til – han er blandt andet inspireret af den danske digter, Piet Hein, som i 1948 skriver et digt med titlen *Du skal ikke ville det hele*. Nu sidder I måske og tænker, at den her tale begynder at minde lidt for meget om en dansktime i 3.g, men bare rolig. Det her er ikke endnu en dansktime, men en opfordring og et virkelig godt råd til jer, inden I tager videre fra os:

Piet Hein skrev i første strofe af sit digt:

*Du skal ikke ville det hele.
Du er kun en enkelt del.
Du ejer en verden i verden.
Dén skal du gøre hel.
Een eneste vej skal du vælge,
og være identisk med dén.
De andre veje må vente.
Vi kommer altid igen.*

...

Piet Hein 1948

Det er mit håb, at I vil kunne finde roen i at vælge noget og gå glip af noget andet. At I vil gøre jer umage med at finde sammen i såvel nye som gamle fællesskaber, som giver jer forankring og en oplevelse af at være noget for nogen, og som hele tiden holder jer skarpe på vigtigheden i, at vi møder hinanden trods forskelligheder, at vi kan indgå kompromiser og bøje os mod hinanden.

Så når I hører Aphacas sang

Det går lidt for hurtigt i mit hoved stop op

Har brug for at holde ind til siden lige nu

Så husk på, at I kender i hvert fald to svar. To mulige veje i den verden, som kan virke grænseløs og fyldt med så ekstremt meget frihed, at det bliver ufrit.

I giver mig også masser af håb for fremtiden, for jeg ved, at I er kloge og reflekterede, I er fulde af lyst til livet, I er nysgerrige og åbne, I er omsorgsfulde, og I ved, hvor vigtigt fællesskabet er. I er skønne at være sammen med, og vi kommer til at savne jer.

Med disse ord dimitterer jeg årgang 2025 fra Midtfyns Gymnasium. Tillykke!